

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา A Participation Model for Academic Administration of The Institute of Vocational Education

ประสิทธิ์ อังกินันท์^{1*}

Prasit Ankinandana^{1*}

¹รองผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา 2) เพื่อสร้างและพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา 3) เพื่อประเมินการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา ดำเนินการ 3 ระยะได้แก่ **ระยะที่ 1** การศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ แหล่งข้อมูลในการวิจัยได้จากการสัมภาษณ์รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ 20 คน ผลคือ แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการได้แก่ การบริหารวิชาการที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมในการวางแผน มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการประเมินผล มีส่วนร่วมรับผลกระทบ **ระยะที่ 2** การสร้างและพัฒนา มี 2 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 การสร้างโดยการสนทนากลุ่มผู้ร่วมสร้าง 27 คนแบ่งเป็น 3 กลุ่มๆ ละ 9 คน ขั้นที่ 2 การพัฒนาโดยการสนทนากลุ่มผู้ร่วมพัฒนา ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ กรรมการสถานศึกษา สถานประกอบการรวม 9 คน ผลคือ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ 5 ด้านที่ผ่านการรับรองคือ การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ การจัดทำทะเบียนและวัดผล การส่งเสริมคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาห้องสมุดแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น **ระยะที่ 3** ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ครูทำหน้าที่ หัวหน้าแผนกวิชา หัวหน้างาน หัวหน้าสถานประกอบการและกรรมการสถานศึกษารวม 360 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์เพื่อ หาค่าสถิติและจัดลำดับเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลคือ การมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลด้วยการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการตามภาระงานอาชีวศึกษา คือ ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษาและสถานประกอบการด้วยวิธีการมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมรับผลกระทบในการบริหารวิชาการทั้ง 5 ด้านคือ การบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ การบริหารงานวิชาการด้านจัดทำทะเบียนวัดผล การบริหารงานวิชาการด้านการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา การบริหารงานวิชาการด้านการส่งเสริมสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาและการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาห้องสมุด ศูนย์วิทยบริการ แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากทุกข้อมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากทุกข้อและความเหมาะสมมีบางรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การบริหารงานวิชาการ, สถาบันการอาชีวศึกษา

^{*}Corresponding author Tel: 081- 7393853

E-mail address: Anki-Pra@hotmail.co.th

Abstract

The purposes of this study were to a participation model for academic administration of the institute of vocational education. The research process comprised tree phases and conclusions of research findings were as follows: **The first phase** was the synthesis of variables of participation model. The data resource from 20 formal interview's academic vice director in the institute. It was considered to be appropriate, a participation academic administration was planning, implementation, Evaluation results and impacted effects. **The second phase** was setting and development a participation model for. The first concept of model setting by focus group discussion 27 persons and concerned people; Triangular 3 groups was 9 person per group, The second concept of model confirmed by focus group discussion 9 experts and concerned people. Conclusions of research findings were as follows: 5 of a participation model for academic administration were Curriculum Development & Learning Process, Evaluation & Student Registration, Promotion education quality, Innovation and technological Promotion, Library & Laboratory Development and Local knowledge. That's confirmation. **The third phase** was the evaluation or feasibility a participation model was considered to be appropriate, feasible, clear, and easy for implementation at the high level. The random sampling is 360 of Directors, Academic vice directors, Head of divisions, Job's leader, companied or stakeholders and school's committee. The research instrument was 5 point rating scale questionnaire was applied for data were analyzed using basic statistic analysis SPSS for Windows Version 11.5 program, descriptive statistics mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.). The research results were summarized as follows: A Participation Model for Academic Administration of The Institute of Vocational Education North Eastern Region 1.It's personal participation by Vocational Academic Methods:- The participation from Directors Committee and Companies by Participation Planed Method, Participation Implement Method, Participation Evaluate Method And Participation impacted effects Method in 5 Academic Administration were Curriculum Development & Learning Process, Evaluation & Student Registration, Promotion education quality, Innovation and technological Promotion, Library & Laboratory Development and Local knowledge. A participation model for academic administration of the institute was considered to be appropriate, feasible, clear, and easy for suitability and implementation at the high and highest level

Keywords: A Participation, Academic Administration, Institute of Vocational Education

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้า นั้น ต้องเริ่มต้นที่การพัฒนาคนเป็นอันดับแรกการพัฒนาคนต้องอาศัยการศึกษาเป็นตัวขับเคลื่อนเพราะการศึกษานั้นเป็นองค์ประกอบอันสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลแต่ละคนพัฒนาตนเองพัฒนาชุมชนและสังคม ส่งผลต่อการสร้างความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของชาติ ปัจจุบันคนไทยทุกคนมีโอกาสในการศึกษาโดยเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถพื้นฐานให้คงสภาพอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณได้มีความสามารถประกอบอาชีพตามควรแก่วัย และความสามารถแห่งตน ดำรงตนเป็นพลเมืองดีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

การอาชีวศึกษา (สอศ.) เริ่มก่อตั้งมานานกว่า 100 ปี การอาชีวศึกษาในปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีปรัชญาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูป การศึกษาอันนำสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน และตามที่รัฐบาลมีนโยบาย ที่ต้องการให้นักเรียนที่จบมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรียนต่อในสายอาชีพเพิ่มขึ้นโดยคาดหวังให้มีสัดส่วน 50:50 เมื่อเปรียบเทียบกับสายสามัญ สิ่งที่จะเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนหันมาเรียนสายอาชีวศึกษาหรือทำให้ผู้ปกครองสนใจส่งเสริมให้บุตรหลานมาเรียนในสายอาชีพเพิ่มขึ้นคือการผลิตบัณฑิตที่จะส่งเสริมการผลิตคนในระดับช่างฝีมือหรือ ปวช.ผลิตช่างฝีมือระดับสูง หรือ ปวส.และผลิตนักเทคโนโลยีในระดับปริญญาตรีสายปฏิบัติการเพื่อให้เป็นไปตามข้อบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา ซึ่งได้จัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาทั้งสิ้น

19 สถาบัน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2552) โดยแบ่งตามพื้นที่กลุ่มจังหวัดมีสาระสำคัญ คือการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบและรอบด้าน มอบอำนาจการจัดการหลายๆ ส่วนให้กับผู้อำนวยการสถาบัน แต่การดำเนินการยังมีราบรื่นเท่าที่ควร เพราะยังคงมีปัญหาในด้านกฎหมายที่มารองรับการจัดการสถานศึกษาตามรูปแบบใหม่ และปัญหาความพร้อมของสถานศึกษาแต่ละแห่ง และได้ปรับปรุงทั้งเกณฑ์และตัวบ่งชี้มาโดยตลอด แต่การประเมินสถานศึกษาตามเกณฑ์ และตัวบ่งชี้ที่กำหนดไว้แล้วนั้น ไม่สามารถบ่งบอกได้ว่า สถานศึกษามีความพร้อมต่อการดำเนินการจัดการตามนโยบายการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 จึงต้องค้นหาและมีการจัดทำและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมสำหรับสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อพัฒนาการบริหารงานวิชาการ อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับแนวทางในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2545) และพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา
3. เพื่อประเมินการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

โมเดล (Model) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยใช้รูปแบบอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปร ที่มีปรากฏการณ์ธรรมชาติในระบบต่างๆ โดยสามารถอธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบของการบริหารงานวิชาการ ของสถาบันการอาชีวศึกษา

การมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมดำเนินงานเพื่อร่วมการวางแผน ร่วมการปฏิบัติ ร่วมประเมินผล ร่วมรับผลกระทบ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานใดๆ ให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยองค์ประกอบสำคัญคือ การวางแผน (Planning) เพราะช่วยกำหนด จุดมุ่งหมาย (Goal) วัตถุประสงค์ (Objectives) เป้าหมาย (Targets) และวิธีการ (Procedures) ของการดำเนินงาน เพื่อให้การวางแผนการจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียน และสถานศึกษา ตลอดจนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ บุคลากรทุกฝ่ายในองค์กรควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษา การร่วมนำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม เป็นหลักการสำคัญ บุคคลมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมในการวางแผนการปฏิบัติตามแผน ร่วมการประเมินผลงานและการปรับปรุงงาน ร่วมรับผลกระทบจากการดำเนินการ ซึ่งการมีส่วนร่วมแบ่งได้ดังนี้ 3.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน 3.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3.3 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 3.4 การมีส่วนร่วมรับผลกระทบ หมายถึง การที่บุคลากรในสถานศึกษาร่วมรับผลจากการดำเนินการใดๆ ของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นประโยชน์และอื่นๆ ด้วย

4. การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาภาค หมายถึง กรอบแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยจะบอกถึงวิธีการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่าพฤติกรรมต่างๆ จะเป็นไปโดยมีความแน่นอนสม่ำเสมอในการดำเนินงาน การจัดการพัฒนาหลักสูตร และ กระบวนการเรียนรู้ตลอดจน การวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัย เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ รูปแบบการบริหารวิชาการ 5 ประการ คือ 4.1 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ 4.2 การมีส่วนร่วมในการจัดทำทะเบียนและวัดผล 4.3 การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา 4.4 การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีทางการศึกษา 4.5 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาห้องสมุด แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

5. ความเหมาะสมของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา หมายถึง รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่ผู้บริหาร ของสถาบันการอาชีวศึกษา มีความเห็นว่ามีเหมาะสมในการนำมาบริหารงานวิชาการ โดยจะทำให้ประสบความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา

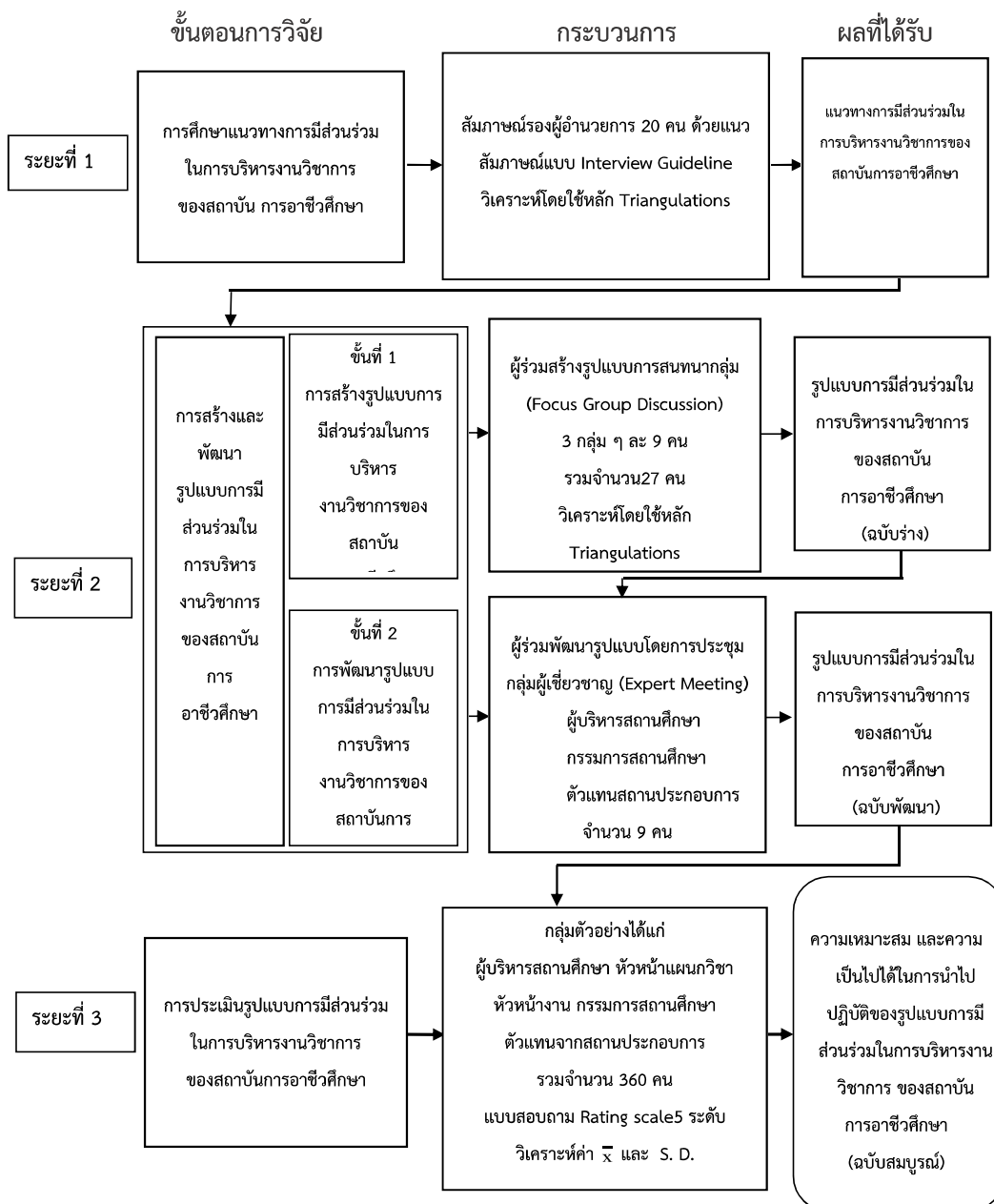
6. ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาหมายถึง รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่ผู้บริหารของสถาบันการอาชีวศึกษา สามารถนำไปปฏิบัติได้ และประสบความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ

7. สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 หมายถึง สถาบันการอาชีวศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ประกอบด้วยสถานศึกษา 5 จังหวัด คือ จังหวัดอุดรธานี หนองคาย บึงกาฬ หนองบัวลำภู เลย

ผู้มีส่วนร่วม หมายถึง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเกี่ยวข้องในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา ซึ่งในการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้เลือกสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ดังนั้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเกี่ยวข้อง ได้แก่ 8.1 ผู้บริหารสถานศึกษา 8.2 สถานประกอบการ 8.3 กรรมการสถานศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

เรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา แหล่งข้อมูลในการวิจัย ได้จากการสัมภาษณ์รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 20 คน ในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ผลที่ได้รับคือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ 16 แนวทาง 2) การมีส่วนร่วมในการจัดทำทะเบียนและวัดผล 15 แนวทาง 3) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา 16 แนวทาง 4) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 18 แนวทาง 5) การพัฒนาห้องสมุดแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น 12 แนวทาง รวมมีแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ 77 แนวทาง

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบัน การอาชีวศึกษา แบ่งเป็น 2 ขั้นคือ **ขั้นที่ 1** การสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโดยการจัดประชุมการสนทนากลุ่ม 3 ครั้ง ผู้ร่วมสร้าง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา และสถานประกอบการกลุ่มละ 9 คน รวมจำนวน 27 คน พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ 5 ด้านคือ 1) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ 2) การมีส่วนร่วมในการจัดทำทะเบียนและวัดผล 3) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา 4) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทาง 5) การศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม 4 วิธี คือ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 4) การมีส่วนร่วมรับผลกระทบ ประกอบด้วย 111 กิจกรรม **ขั้นที่ 2** การพัฒนารูปแบบโดยการจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ กรรมการสถานศึกษา และสถานประกอบการ รวม 9 คนโดยการนำผล จากขั้นที่ 1 มาให้ผู้ร่วมประชุมพิจารณาปรับปรุงพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการทั้ง 5 ด้านนั้นอยู่ภายใต้ กระบวนการมีส่วนร่วม 5 วิธีคือ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 5) การมีส่วนร่วมรับผลกระทบ ประกอบด้วย 111 กิจกรรมเช่นกัน

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา เป็นการประเมิน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการครูทำหน้าที่หัวหน้าแผนกวิชา หัวหน้างาน ตัวแทนสถานประกอบการ กรรมการสถานศึกษาจำนวน 360 คน ผลการวิจัย พบว่า กิจกรรมตามรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ 5 ด้านด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม 5 วิธี มีความเหมาะสม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก มีบางกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกกิจกรรม

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา

ผลการสัมภาษณ์ปรากฏแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา คือ แนวทาง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้แนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดทำทะเบียนและวัดผลแนวทางการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา แนวทางการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการ ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาห้องสมุด ศูนย์วิทยบริการแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีแนวทางการดำเนินงาน เพื่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาที่สำคัญ 3 ประการคือประการแรก ยึดหลักความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรประการที่สอง ยึดหลักความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และพัฒนาการทั้ง ด้านทักษะวิชาชีพและทักษะชีวิตร่วมกันสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้เรียน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติรวมทั้งมีการเชื่อมโยงและ ประยุกต์สู่การปฏิบัติจริง ประการที่สาม ยึดหลักคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา คือ เป็นคนดีคนเก่งมีความสุข เป็นคนคิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และเป็นคนที่สามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนหรือสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ มีทักษะความชำนาญตามมาตรฐานวิชาชีพ (Vocational Standard) ของหลักสูตรและสอดคล้องกับมาตรฐานอาชีพ (Occupation Standard) ที่กำหนดโดยในการบริหารจัดการ หรือกระบวนการทำงานนั้นยึดหลักการมีส่วนร่วม ทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วม ในการประเมินผล การมีส่วนร่วมรับผลกระทบ

นอกจากนี้ยังสอดคล้องในเรื่องทางการมีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการตามแนวคิดของ ลิทวูด และดุก (Leithwood & Duke, 1999) ให้ทัศนะสำคัญด้านภาวะผู้นำอยู่ 6 ประเด็นได้แก่ด้านการเรียนการสอน (Instructional) ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational) ด้านการส่งเสริมคุณธรรม (Moral) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม (Participative) ด้านการบริหารจัดการ (Managerial) และด้านความเท่าทันสถานการณ์ (Contingent) สำหรับ Murphy & Datnow (2003) ได้ข้อสรุปว่าผู้บริหารโรงเรียนคือกุญแจสำคัญต่อความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา คือส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิรูปและการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนซึ่งตรงกับแนวคิดของ ฟอลเลตต์ (Follett) อาร์ไกรซิส (Argyris) และลิเคอร์ท (Likert) มีอิทธิพลอย่างยิ่งในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างฝ่ายบริหารและคณาจารย์ในการปฏิบัติภารกิจขององค์กรให้บรรลุเป้าหมาย Hoy & Miskel (2001) ด้านผลผลิตยังพบว่าคุณภาพของการปฏิบัติงานถือเป็นตัวบ่งชี้ความมีประสิทธิภาพที่สำคัญของสถานศึกษา (Chrispeels, 1990; Purkey & Smith, 1983; Shannon & Bylsma, 2003) ทั้งนี้ ครูที่สอนในสถานศึกษาจะต้องได้รับการพัฒนา โดยเน้นให้ตระหนักถึงความสำคัญของหลักสูตรการสอนและการประเมินผลอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ กิตติมา ปรีดีติลล (2549) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผนจะช่วยให้ทุกคนเข้าใจขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบได้ดีขึ้น มีการปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ แผนงานโครงการรวมตลอดปี และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจช่วยให้ทุกคนสามารถทำงานได้เต็มความสามารถยิ่งขึ้น ทำให้เป้าหมายหลักขององค์กรและวัตถุประสงค์ของหน่วยงานย่อมเชื่อมโยงและประสานกันดีขึ้น

2. ผลการสร้างและพัฒนาโมเดลการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา

ผู้วิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา คือ

- 2.1 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้
- 2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการด้านจัดทำทะเบียนและวัดผล
- 2.3 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการด้านการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา
- 2.4 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการด้านการส่งเสริมสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 2.5 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้

โดยเป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการตามกระบวนการมีส่วนร่วม 5 วิธี คือ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 5) การมีส่วนร่วมรับผลกระทบ ซึ่งพบการบริหารวิชาการทั้ง 5 ด้าน มี 111 กิจกรรม

แอสเวิร์ธ และฮาเวย์ (Asworth & Harvey, 1994) ได้เสนอแนวคิดจากผลการวิจัยว่า การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบด้านปัจจัยตัวป้อน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ด้านผลผลิตได้แก่ คณาจารย์ สิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์ การสอน ผลสัมฤทธิ์ การจัดการควบคุมคุณภาพนักศึกษา Murphy & Datnow (2003) สรุปว่าผู้บริหารโรงเรียนคือกุญแจสำคัญต่อความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาโดยรวมของโรงเรียนโดยต้องปฏิบัติหน้าที่สำคัญในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Leading Change) คือ 1) กำกับดูแลกระบวนการปฏิรูปและให้การสนับสนุนต่อการดำเนินการที่เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูป 2) สนับสนุนการปฏิรูปโดยการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการดำเนินงานอย่างเหมาะสม ช่วยจัดอุปสรรคทั้งภายในและภายนอกที่อาจขัดขวางต่อการปฏิรูปดังกล่าว 3) ส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิรูปและการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนตรงกับแนวคิดของฟอลเลตต์ (Follett) อาร์ไกรซิส (Argyris) และลิเคอร์ท (Likert) มีอิทธิพลอย่างยิ่งในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างฝ่ายบริหารและคณาจารย์ในการปฏิบัติภารกิจขององค์กรให้บรรลุเป้าหมาย Sheppard (1996) พบว่า มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ คือ การสนใจในการพัฒนาวิชาชีพ และนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในการปฏิรูปการศึกษา ธงชัยสันติวงศ์ (2539 อ้างถึงใน เสาวนีย์ ตรีพุทธรัตน์, 2548) ให้ทัศนะว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกตัวบุคคล อบรมพัฒนาประเมินผลการปฏิบัติงาน (Performance Appraisal) ในองค์กรสมัยใหม่ถือว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนระยะยาวที่ต้องมีการสนใจเป็นพิเศษซึ่งเท่ากับเป็นการสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นว่าองค์กรจะประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย และ กิตติมา ปรีดีติลล (2549) ให้ทัศนะในเรื่องนี้ว่า บทบาทของการเป็นผู้นำของผู้บริหารเรื่องของการบุคลากรนักเรียนโรงเรียนกับชุมชนการพัฒนาหลักสูตรและการสอนการเงินและการจัดการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก

3. การประเมินโมเดลการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา

การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ เพื่อยืนยันรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา คือ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา อยู่ในระดับมากทุกตัวทั้งรายด้านและรายข้อ ซึ่งมีบางรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด

เบลส และเบลส (Blasé & Blasé, 2004) ได้สังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้ทำทางวิชาการ แนวคิดของ Sheppard (1996) ได้ข้อสรุปว่าพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาได้จากองค์ประกอบย่อยๆ คือ 1) การจัดกรอบแนวคิดเป้าหมายของสถานศึกษา 2) การสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา 3) การให้คำปรึกษาและ การประเมิน การเรียนการสอน 4) การประสานงานเกี่ยวกับหลักสูตร 5) การกำกับติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน 6) การใช้เวลาในการเรียนการสอน 7) การส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพ 8) การบำรุงรักษา 9) การจัดสิ่งจูงใจให้ครูผู้สอน 10) การควบคุมมาตรฐานของวิชาการและ 11) การจัดสิ่งจูงใจให้ผู้เรียน เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2548) ให้ความเห็นว่าการมีส่วนร่วมในการวางแผนเป็นระบบการปรึกษาหารือ เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในรูปของคณะกรรมการ(Committee) สำหรับ นิภา อินทวงค์ (2548) พบว่า โดยภาพรวมครูผู้ปฏิบัติการสอนมีส่วนร่วม 4 ด้าน ในด้านการวางแผน การจัดการ การนำองค์การ และการควบคุม ซึ่งครูผู้ปฏิบัติการสอนมีความเห็นว่าด้านการวางแผนควรมีการประชุมชี้แจงให้ความรู้ความเข้าใจแก่ครูผู้ปฏิบัติการสอนเกี่ยวกับการจัดทำแผนประจำปี โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วม ด้านการจัดการ ควรจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอ มีการประเมินผลงานปฏิบัติงาน และฟังข้อคิดเห็น ด้านการนำองค์การ ควรให้ครูผู้ปฏิบัติการสอนมีส่วนร่วมในการนำองค์การ และร่วมแสดงความคิดเห็นด้านการนำองค์การ ควรให้ครูผู้ปฏิบัติการสอนมีส่วนร่วมในการนำองค์การและร่วมแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ด้านการควบคุมการให้ครูผู้ปฏิบัติการสอนมีส่วนร่วมในการควบคุมอย่างทั่วถึง ควรจัดระบบการควบคุมปฏิบัติงาน และมีการรายงานเป็นรายลักษณะอักษร ขณะที่เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2547) ได้ให้แนวคิดระบุไว้ว่า แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษาควรพิจารณาในประเด็นต่อไปนี้ คือ ร่วมทำไหม ใครควรร่วม ร่วมเรื่องอะไร มากน้อยเพียงใด วิธีการที่ดีที่สุดในการทราบความต้องการของท้องถิ่นและสังคม คือการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา อีกทั้งการมีส่วนร่วมของบุคคลจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องจะส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อหน่วยงาน และการกิจที่ตนเองมีส่วนร่วม นั่นก็หมายความว่า ถ้าหน่วยงานเห็นความสำคัญของผู้ร่วมงานก็จะเห็นความสำคัญของหน่วยงานและงานที่ได้รับมอบหมายหรือเกี่ยวข้องเช่นเดียวกับ กาญจนา ภาสุพันธ์ (2545) เรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้ความพร้อมของสถานศึกษาต่อการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาของอาชีวศึกษา พบว่า มีความพร้อม 4 ด้าน ในระดับปานกลางคือ ด้านวิชาการตัวบ่งชี้หลักคือการจัดการเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการกระบวนการเรียนการสอนการจัดการเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน การจัดการนิเทศภายในสถานศึกษา และการจัดการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านบุคลากรตัวบ่งชี้หลักคือ การสรรหาผู้บริหาร การสรรหาครู อาจารย์ ผู้สอนพิเศษ การสรรหาบุคลากรและเจ้าหน้าที่ การสรรหากรรมการสถานศึกษา กรรมการที่ปรึกษา การพัฒนาทรัพยากรบุคคล ด้านงบประมาณตัวบ่งชี้หลักคือ การจัดสรรงบประมาณ การจัดการทรัพยากร การจัดการการเงิน บัญชี การจัดการเกี่ยวกับเงินทุนการศึกษา การจัดการเกี่ยวกับเงินทุนพัฒนาบุคลากร การจัดการเกี่ยวกับเงินทุนสวัสดิการด้านบริหารทั่วไป ตัวบ่งชี้หลัก คือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์การจัดการเกี่ยวกับระบบบริหารการจัดการเกี่ยวกับนักเรียนนักศึกษา จัดการเกี่ยวกับชุมชนสถานประกอบการ

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษารั้งนี้ผลที่ปรากฏ ผู้วิจัยนำแนวคิดกำหนดข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาโดยให้ข้อเสนอแนะไว้ 2 ประการ คือ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรใช้เป็นแนวทางกำหนดให้การบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา หรือสถานศึกษาอาชีวศึกษาโดยนาลงสู่การปฏิบัติ พัฒนาและวิจัยให้เกิดความสำเร็จอย่างต่อเนื่องโดยให้ความสำคัญกับตัวแปรหลักที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติตามลำดับความสำคัญ

1.2 ควรพัฒนาปัจจัยในต่างๆ ที่เหมาะสมกับบริบทเพื่อให้มีการพัฒนาความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาโดยคำนึงถึงการพัฒนาที่ส่งผลถึงการพัฒนาในปัจจุบันหรือส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงลึกโดยการใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการไปปฏิบัติ หรือการวิจัยกรณีศึกษา (case study) การใช้เทคนิค PAR หรือการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อค้นหาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ที่อยู่นอกเหนือจากการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้ได้ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของแต่ละบริบทมากที่สุด

2.2 ควรทำการวิจัยเพื่อสร้างเกณฑ์การประเมิน หรืออาจจะพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา ให้มีความชัดเจนมากขึ้นและเหมาะสมกับบริบท

2.3 ควรนำผลการวิจัยนี้ไปทดลองใช้โดยนำลงสู่การปฏิบัติจริงในภาคสนาม และทำการวิจัยประสิทธิภาพจาก

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดีในการให้คำปรึกษาแนะนำจากรองศาสตราจารย์ ดร. พิชญ์ ฉายยานต์ และ ดร. สรรเพชร นุศรีอ่อน ที่กรุณาแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนสมบูรณ์ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ผู้วิจัยได้รับความความอนุเคราะห์ และการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญหลายท่านในขั้นตอนของการวิจัยดังรายนามในภาคผนวก ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านไว้เป็นอย่างสูง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความร่วมมือ จากสถานศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่งกลับทางไปรษณีย์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการสถานศึกษา และความกรุณาในการให้สัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญในความร่วมมือที่ทุกท่านได้มอบให้กับงานวิจัยนี้ ขอขอบคุณครอบครัวอันเป็นที่รักของ ผู้วิจัยล้วนมีส่วนเกื้อกูลความสำเร็จในงานวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการและขอบคุณคณาจารย์วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานีที่ได้ให้ การสนับสนุน การทำวิจัยเรื่องนี้ด้วยเป้าหมายที่จะให้ผลงานวิจัยมีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ภาสุรพันธ์. (2545). การพัฒนาตัวบ่งชี้ความพร้อมของสถานศึกษาต่อนโยบายการกระจายอำนาจ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- กิตติมา ปรีดีติลล. (2549). ทฤษฎีการบริหารองค์การ. กรุงเทพฯ: ชณะการพิมพ์.
- นิภา อินทวงษ์. (2548). การบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนระดับมัธยม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูนเขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2552). การจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาการประชุม คณะกรรมการการอาชีวศึกษา ครั้งที่ 3/2552. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2547). ภาวะผู้นำและความขัดแย้ง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- เสาวณี ตรีพุทธรัตน์. (2548). ปัจจัยองค์การที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพในการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ไปใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา ขั้นพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2548). การบริหารทักษะและการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- Ashworth A. & Harvey R. (1994). *Assessing further and higher education*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Blasé, J., & Blasé, J. (2004). *Handbook of Instructional Leadership*. 2nd ed. Thousand Oaks. California: Corwin Press.
- Chripeels, J. H. (1990). *Purposeful Restructuring*. London: Falmer Press.

- Hoy, W. K, & Miskel, C. G. (2001). **Educational Administration: Theory, Research, and Practice**. 6thed. New York: McGraw-Hill.
- Leithwood, K. & Duke, D. (1999). **A Century's Quest to Understand School Leadership**. In J. Murphy, J., & Datnow, A. (2003). Leadership lessons from comprehensive school reform designs. In J. Murphy & A. Datnow **Leadership lessons from comprehensive school reforms**, 263-78.
- Purkey, S. C. & Smith, M. S. (1983). Effective school: A review. **The Elementary School Journal**, 38(1), 81-89.
- Shannon & Bylsma, (2003). **The new science of management decision**. New York: The free press.
- Sheppard, B. (1996). Exploring the transformation nature of instructional leadership. **Alberta Journal of Educational Research**, 42(4), 325-344.